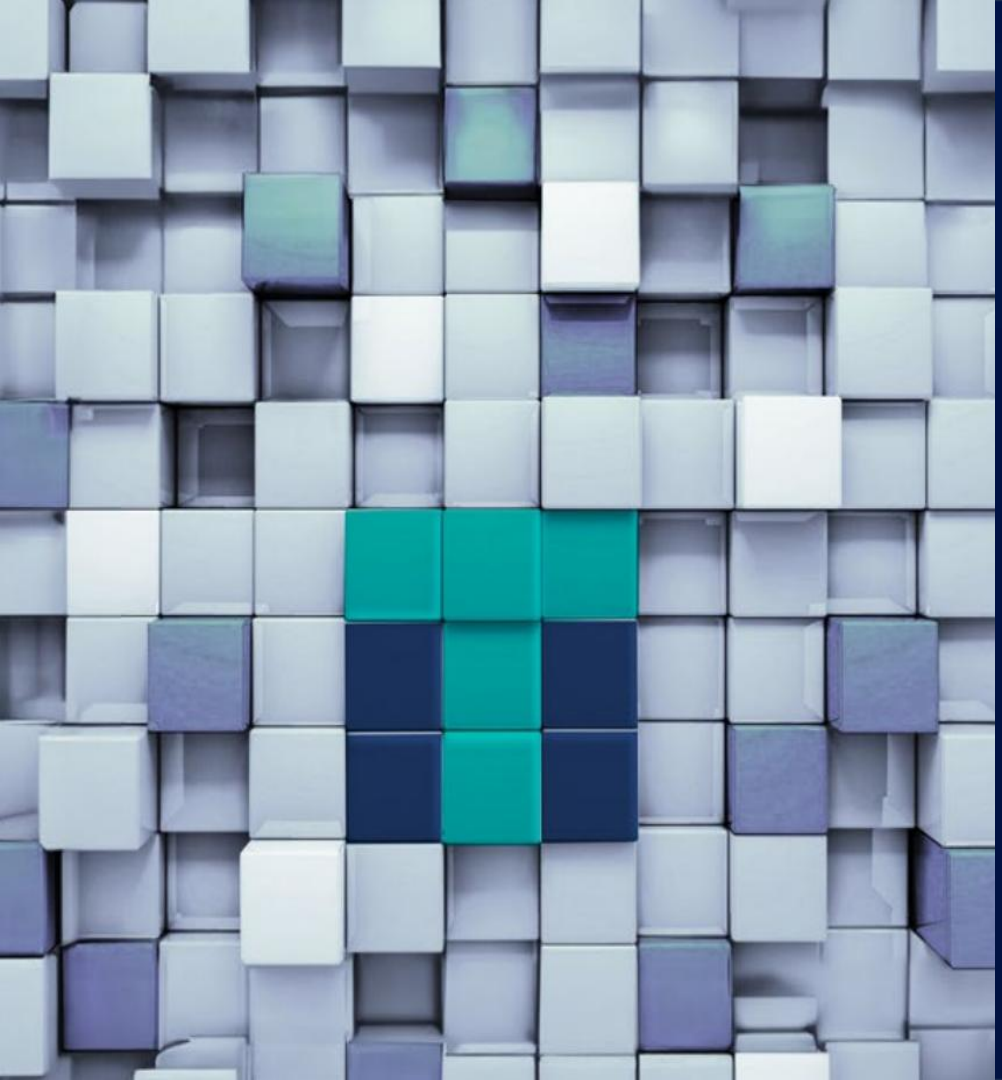

מרכז טאוב
לחקר המדיניות החברתית בישראל

מפגש של
האקדמיה הצעירה הישראלית

ממחקר למדיניות:
איך ידע אקדמי "משפיע" על קבלת החלטות?

פרופ' אבי וייס
נשיא מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל
אוניברסיטת בר-אילן, מחלקה לכלכלה

22 בספטמבר 2026

The Taub Center's mission: Improving policymaking in Israel

Research

Dissemination to Policymakers, Philanthropy, & the Public

- *Ongoing meetings with policymakers*
- *Op-eds, press releases & blogposts*
- *Videos, infographics & podcasts*
- *Informing philanthropy*
- *Social media & newsletter*
- *Presentations & conferences*

Policy Impact

היכולת להשפיע על מדיניות — שתי מגבלות חשובות

תלות בתחום האקדמי

הפוטנציאל להשפיע על מדיניות שונה מאוד בין תחומים

- מתמטיקה תיאורטית: השלכות מדיניות מועטות
- מדעי החברה: פוטנציאל גבוה — עוסקים בשאלות אמפיריות על החברה
- ככל שהמחקר קרוב לשאלות מדיניות קונקרטיות — כך גדלה ההשפעה הפוטנציאלית

הסיכון לקריירה האקדמית

- ועדות קידום אינן מעריכות פעילות מדיניות — היא "בלתי נראית" בקריירה
- עבודת מדיניות גוזלת זמן יקר מהמחקר לפרסום
- כתבי עת מובילים נוטים להעדיף נתונים ממדינות גדולות כמו ארה"ב
- מדיניות ישראלית דורשת נתוני ישראל — אך אלה קשים יותר לפרסם בחו"ל

לקח: חוקרים צעירים — השלימו קודם את המחקר לפרסום בכתבי עת מובילים, ורק לאחר מכן השקיעו בעבודת מדיניות

הפער הגדול: ידע מצוין ≠ שינוי מדיניות אוטומטי

שינוי מדיניות

- החלטות ממשלה ומשרדיה
- חקיקה ורגולציה
- הקצאת תקציב
- שינוי בשטח

?

מה עומד ביניהם?

מחקר אקדמי

- שאלות מדויקות
- מתודולוגיה קפדנית
- peer review
- פרסום בכתב עת

רוב המחקרים המצוינים לא מגיעים אף פעם לשולחן של קובעי מדיניות.
הגישור דורש עבודה מכוונת — לפני, במהלך, ואחרי המחקר.

עיקרון 1: חשבו על המדיניות מההתחלה

1

שאלו את עצמכם כבר בשלב תכנון המחקר:

- האם הממצאים צפויים להיות רלוונטיים?
- מי יכול לפעול על פי הממצאים שלי, אם יצאו בכיוון X?
- האם הנושא עדיין יהיה רלוונטי לקובעי מדיניות כשאגמור וכשהמחקר יתפרסם?
- האם אפשר לתת לשאלת הרלוונטיות לעצב את בחירת הנושא?

גם ממצאים מפתיעים פותחים דלתות

לפעמים הממצא הלא-צפוי הוא שמייצר את ההשפעה הגדולה ביותר. "המדיניות הקיימת לא עובדת?!" — זה שינוי. אל תחששו מממצאים שסותרים את הציפיות.

רלוונטיות ≠ פשרה על איכות

בחירה בין שתי שאלות מחקריות מעניינות שוות — כאשר אחת עם השלכות מדיניות ברורות יותר — היא בחירה לגיטימית. האיכות האקדמית לא מתפשרת; הכיוון נבחר בחוכמה.

עיקרון 2: תרגמו — דברו בשפת קובעי המדיניות

2

BLUF: Bottom Line Up Front — קובעי מדיניות עסוקים. הם רוצים את המסקנה קודם, לא האקדמיה.

מאמר אקדמי

8,000+ מילים · p-values · שיטה מפורטת · נוסחאות מתמטיות

תקציר מדיניות (Policy Brief)

2–4 עמ' · ממצאים עיקריים + אפשרויות פעולה

הודעה לעיתונות / בלוג

שפה פשוטה · גרפים ברורים · מסר אחד · ציטוטים קצרים

מסר מפתח — משפט אחד

"כך ניתן לחסוך X ₪ / לשפר Y / לצמצם Z"

כתבו את "המסר המפתח" קודם — אם לא תוכלו, עוד לא הבנתם מה חשוב בממצאים שלכם

עקרונות 3–5: קשרים, ערוצים ותזמון

3 זהו גורמים רלוונטיים

מי ירצה לדעת?

- ח"כים בוועדות רלוונטיות
- כלכלנים ויועצים במשרדים
- ארגוני מגזר שלישי
- עיתונאים מתמחים

שקלו להיות בקשר כבר במהלך המחקר
אל תחכו שיפנו אליכם — פנו אתם

4 השתמשו ביח"צ של האוניברסיטה

מחלקות דוברות יכולות:

- לחבר אתכם לכתבים ועורכים
- לפרסם ידיעות ממוקדות
- לסייע להגיע לוועדות כנסת
- לזהות גופים שיתעניינו

ספרו להם מה מצאתם בשפה פשוטה.
הם יפתחו דלתות שאתם לא יודעים עליהן.

5 תזמנו: חלונות הזדמנות

מחקר טוב + תזמון נכון = השפעה:

- דיוני תקציב המדינה
- הקמת ממשלה חדשה
- משבר ציבורי רלוונטי
- דוח ביקורת מדינה

כשחלון נפתח — ענו מהר עם ממצאים מוכנים.

מקרה מבחן 1: מגנזיום במים המותפלים

ממצא מחקרי ← שינוי רגולטורי ממשלתי

1

הבעיה

ישראל עוברת להתפלת מים בקנה מידה גדול. תהליך ההתפלה מסיר מינרלים, כולל מגנזיום, מהמים.

2

המחקר

ניתוח נתוני מחלה: ירידה במגנזיום במים קשורה לעלייה משמעותי בסיכוי לשבץ ולסוכרת. הערכה של עלויות למשק

3

הפעולה

ממצאים הועברו:
- משרד הבריאות
- רשות המים
- ועדות כנסת
- תקשורת ציבורית בשפה פשוטה.

4

התוצאה

החלה פיילוט במתקן מעגן מיכאל:
הוספת מגנזיום למים המותפלים.
שינוי מדיניות מדיד.

לקח: ממצא רלוונטי + שפה נגישה + פנייה נכונה לגורמים הנכונים = שינוי מדיניות בריאות לאומי

מקרה מבחן 2: גודל כיתה ועדת שפירא

מחקר עקבי ← חברות בוועדה ← יישום המלצות

בחדר שמתקבלות בו ההחלטות
The room where it happens

חברות בוועדה = מחקר הופך להמלצה

אמינות נבנית לאורך שנים

מחקר עקבי על נושא אחד ← להיות "הכתובת"

הלקח המרכזי

חוקר שמוכר כמומחה מוזמן לחדר. מחקר עקבי, נוכחות בוועדות מייעצות, ושיחות שוטפות עם קובעי מדיניות לאורך הדרך.

נחום בלס — מרכז טאוב

נחום בלס הוא ראש תחום החינוך במרכז טאוב ואחד מחוקרי המדיניות הבולטים בתחום. לאורך שנים רבות ערך מחקרים רבים, כולל על גודל הכיתה בישראל ועל השפעתו על הישגים לימודיים.

ממצאיו: גודל הכיתה הממוצע בישראל גבוה מהממוצע ה-OECD, ולכיתות גדולות השפעה שלילית על הישגים — בעיקר באוכלוסיות חלשות.

כשהוקמה ועדת שפירא לבחינת הנושא, נחום הוזמן להיות חבר בה — כי הוא היה המומחה. מחקרו הפך ישירות לבסיס הראייתי של הוועדה. ההמלצות אומצו, אך טרם יושמו עקב חוסר הסכמה עם האוצר ופערים תקציביים.

מקרה מבחן 3: אלרגיות מזון — מחקר שמשפיע בזמן אמת

מחקר שלא פורסם ← הזדמנות ← מכתב עמדה ← דיון בבג"ץ

1

המחקר

ניתוח שכיחות אלרגיות מזון בבתי ספר וכיצד מטפלים בהן. המלצות מדיניות ברורות — טרם פורסם.

←

2

ההזדמנות

הנושא הפך לוויכוח ציבורי חם: פיילוט לפי המלצתנו אומץ. בג"ץ נקבע לדיון דחוף בעתירה.

←

3

הפעולה

במקום לחכות לפרסום המאמר: מכתב עמדה ממוקד מנומק — הופץ לצדדים, לתקשורת ולבית המשפט.

←

4

התוצאה

הממצאים שימשו בדיוני בג"ץ.
—
השפעה בזמן אמת על הליך משפטי ומדיניות ציבורית.

לקח: לפעמים מכתב עמדה מהיר שווה יותר ממאמר מושלם — פרסום לא תמיד קודם להשפעה

מקרה מבחן 4: אוטיזם בישראל — מחקר, כנס ומעורבות בוועדה

מחקר עקבי ← כנס לאומי ← חברות בוועדה ממשלתית

מוכרים — ומוזמנים לשולחן

מחקר + כנס = נוכחות שמייצרת מינויים

נתונים שמשנים את השיח

ישראל מובילה את העולם בקצב גידול האוטיזם — וגם בהבנת הסיבות

הלקח

מחקר שמגלה תוצאה לא מכוונת הוא כלי מדיניות רב עצמה — אם מוצגים הנתונים בצורה ברורה ובזמן הנכון.

מרכז טאוב — מחקר וכנס בנושא אוטיזם

כתבנו סדרת מחקרים על הגידול החד בשיעורי האוטיזם בישראל — מהגבוהים והמהירים ביותר בעולם המערבי — ועל הגורמים להם ועל השלכותיהם.

ממצא מרכזי: הגמלה האוטומטית שנקבעה לכל ילד שאובחן עם אוטיזם יצרה תמריצי אבחון שמסבירים חלק גדול מהגידול — דוגמה קלאסית לתוצאה לא מכוונת של מדיניות רווחה.

ספטמבר 2026: ארגנו כנס לאומי בנושא שמשך עשרות מומחים, קובעי מדיניות ונציגי משפחות.

ניר קידר, מנכ"ל מרכז טאוב, וד"ר שרית סילברמן, חוקרת בכירה במרכז, מכהנים כחברים בוועדה הממשלתית לאוטיזם.

זהירות: מחקר שמוביל למדיניות — גם תוצאות לא מכוונות

גם מחקר טוב ומדיניות בתום לב יכולים להסתיים אחרת ממה שתוכנן

תרומת דם ותמריצים כספיים

תשלום לתורמים הפחית את מספר התרומות — הפך אקט אלטרואיסטי לעסקה כלכלית (טיטמוס, 1970).

מדיניות ילד אחד — סין

חוקרי דמוגרפיה תמכו במדיניות שהובילה לעיוות דרמטי ביחס המינים בלידה בגלל העדפת בנים.

פריון ותעסוקת נשים

מדינות שהקשו על כניסת נשים לשוק העבודה כדי להגדיל ילודה — ראו ירידה דווקא בפריון.

גמלת אוטיזם — ישראל

גמלה אוטומטית לאובחנים הובילה לגידול מהיר ביותר בשיעורי אבחון אוטיזם בעולם המערבי ולמחסור בתמיכה לנזקקים ביותר.

ג'פרי סאקס וליברליזציה סובייטית

ייעוץ לשוק חופשי מהיר הוביל לשחיתות מאסיבית ובסופו לחזרת השלטון האוטוריטרי.

אפקט הקוברה

שלטון בריטי בהודו שילם על נחשים מתים — אנשים החלו לגדל נחשים לצורך הגמול.

לקח: ענווה היא חובה מקצועית — שקלו השלכות מסדר שני לפני שממליצים על מדיניות

מרכז טאוב
לחקר המדיניות החברתית בישראל

שישה לקחים

1	חשבו על המשמעות המדיניותית כבר בתחילת המחקר — לא רק בסופו
2	תרגמו: מאמר ← Policy Brief ← מסר אחד ברור לקובע המדיניות
3	זהו מי ירצה לדעת ופנו אליהם מוקדם — שקלו קשר כבר במהלך המחקר
4	השתמשו בדוברות האוניברסיטה; בנו קשרים עם קובעי מדיניות לאורך זמן
5	תזמנו נכון: שמרו ממצאים מוכנים — כשהחלון נפתח, ענו מהר
6	תשקלו איך לאזן בין קידום אקדמי לקידום מדיניות

תודה רבה

מרכז טאוב
לחקר המדיניות החברתית בישראל